

gennem handelen nære forbindelser til Flensborg. I den foreliggende bog behandles skibsfarten, skibsbyggeriet og havnene i den række byer, der hørte til Flensborgs handelsområde. Dette område strakte sig fra Slesvig by i syd til Haderslev i nord, og bogen er derfor på en måde en slesvigsk skibsfartshistorie. Den grundigste og også mest interessante behandling får naturligvis Flensborgs skibsfartshistorie, mens derimod behandlingen af byer som Sønderborg og Åbenrå er mere summarisk og ikke så velskrevet. Det har ikke været hensigten med bogen at bringe væsentligt nyt om emnet; den bygger derfor i høj grad på tidligere offentliggjort litteratur, mens arkivmateriale ikke i større omfang er blevet inddraget i undersøgelsen. Desværre er bogen ikke blevet fuldstændig gennemarbejdet før udgivelsen; man finder således modstridende oplysninger i forskellige kapitler. Eller måske er det korrekturlæsningen, der ikke har været grundig.

Christian R. Jansen

J. N. H. Skrumsager: Ane Marie Skrumsager. Et lille mindeord skrevet for børn og venner. (Udg. af Historisk Samfund for Sønderjylland, 1970). 161 s.

Ane Marie Skrumsager, f. Kloppenborg, var J. N. H. Skrumsagers første hustru. Om hende skrev han kort efter hendes død i 1895, hvad han kaldte et »lille mindeord«, bestemt for en snævrere familie- og vennekreds. Manuskriptet blev aldrig trykt, men afleveredes i 1970 til Landsarkivet i Åbenrå, og er nu udgivet af arkivar Dorrit Andersen.

Bogen er led i den serie af små biografier, som Historisk Samfund for Sønderjylland udgiver, og den er med

fuld ret optaget i rækken. Det er en smuk skildring af en sønderjysk kvindeskikkelse, sådan som hendes ægtemand har set hende. Derved giver den lille fremstilling også en uddybning af det billede, man har af Skrumsager.

Det private i skildringen er ikke stærkere markeret, end at den vil interessere en videre kreds, både fordi den tegner et portræt af et interessant menneske, og fordi den meddeler en række træk fra Kloppenborg- og Skrumsagerkredsen. Dorrit Andersen har på udmærket vis forsynet bogen med netop det antal noter, som nødvendigvis må til, for at teksten bliver problemfri at læse.

H. P. Clausen

Kassation af arkivalier. Arkivarforeningens seminar III. København, 1970. 78 s.

I denne lille stencilerede rapport bringes en række indlæg og diskussioner om emnet kassation, som drøftedes på et seminar, afholdt af Arkivarforeningen på Søhus højskole 9.-11. maj 1969. Diskussionsreferaterne er udarbejdet af Knud Prange og Grethe Ilsøe på grundlag af båndoptagelser af debatterne.

Hele kassationsproblemet er så vigtigt, både set fra forskningens og fra arkivetatens side, at det må hilses med stor tilfredshed, at emnet er gjort til genstand for en så indgående debat, som tilfældet var på seminariet.

Det er let nok at føre de økonomiske argumenter i marken for, at der skal gennemføres omfattende kassationer. Det er også forholdsvis let ud fra et traditionelt begreb om, hvad historieforskning er, at pege på nogle regler for en sådan kassation. Men det er ulige vanskeligere at begrunde kassationsregler, der virkelig tager

hensyn til den meget mere differentieret udnyttelse af arkivalierne, der kan forudses med udviklingen af nye samfundsvidenskabelige problemstillinger og forskningsteknikker.

Gennemlæsningen af denne publikation giver et glædeligt indtryk af, at dette sidste problem fuldt ud erkendes af mange arkivarer, og man tør håbe, at kassationsdebatten får de vide perspektiver, der er nødvendige for at hindre uoprettelige fejldispositioner på dette felt.

Desuden giver rapporten lejlighed til at understrege nødvendigheden af, at forskerne uden for arkivvæsenet i så høj grad som muligt udvikler forståelsen af, at de aktivt må interessere sig for, hvordan dokumentations- og informationsproblemerne løses. I virkeligheden bestemmes forskningsmulighederne af, hvordan informationsmængderne sikres, og hvordan den lette adgang til fremfindingen etableres.

H. P. Clausen

Erik Helmer Pedersen: Hedesagen under forvandling. Det danske Hedeselskabs historie 1914-1966. (Gyldendal, 1971). 615 sider.

I 1915 meddelte Hedeselskabets Tidsskrift, at »pige Gertrud Nicoline Amalie Nielsen af Skårup på Fyn har skænket sin efterladte formue på 6000 kr. til Hedeselskabet, renterne skal bruges til fremme af beplantningssagen«. Halvtreds år senere havde selskabet i erhvervsindtægter (plantager, maskinstationer m. m.) 14 mill. kr., i refusioner fik man 8 mill. og i statstilskud 7,6 mill. kr. Om udviklingen i disse halvtreds år handler amanuensis, cand. mag. Erik Helmer Pedersens bog »Hedesagen under forvandling«. Taleksemplerne siger

straks noget væsentligt om selve selskabets forvandling: fra en folkebevægelse til en institution.

Den nye bog er udgivet som 2. bind af Hedeselskabets jubilæumsskrift i anledning af 100-året i 1966. Dette år udkom dr. phil. Fridlev Skrubbeltrang's store værk »Det indvundne Danmark« (se »Historie«, VII, 309 ff.), som behandlede de første 50 år, men dog også søgte tilbage og viste ældre tiders landvindings- og opdyrkningsarbejde.

Den nye bog slutter sig i format og udstyr nøje til forgængeren. Som naturligt er, har illustrationsmulighederne dog været større, og de er blevet udnyttet, således at billederne – de er gode – i højere grad præger dette bind. Omfanget er stort, i alt 615 sider (med bemærkelsesværdig få trykfejl). Udmærkede registre letter benyttelsen af bogen; enhver hjælp i den retning er også velkommen – ikke mindst det første par hundrede sider kan nemlig godt stille sine krav til læserens koncentrationsevne (vel ikke på grund af forfatterens manglende evne, men fordi temaet er kompliceret).

Temaet er stridighederne mellem selskabets ledelse og Th. Claudi Westh om grundforbedring. Det var en strid, der løb over en halv snes år; men den optager omkring 200 af bogens ca. 550 egentlige tekstsider. Afsnittet er ikke uden spænding, og det rummer mange interessante bidrag til belysning af administration og politik; men på den anden side har det øjensynlig bevirket nedskæringer i behandlingen af selskabets historie som sådan, og dette kan forekomme noget uheldigt.

I dette første afsnit berettes også om mergelselskaber, mosernes udnyttelse, inddæmningsarbejder og plantningssagen. I tid går afsnittet frem